

چاپ پانزدهم

مقالات شمس

شمس الدین محمد تبریزی

ویرایش متن: جعفر مدرس صادقی

مقالات شمس

شمس‌الدین محمد تبریزی

ویرایش متن: جعفر مدرّس صادقی

حروف‌چینی، صفحه‌آرایی و نمونه‌خوانی: بخش تولید نشر مرکز

طرح جلد: ابراهیم حقیقی

© نشر مرکز چاپ اول ۱۳۷۳، شماره‌ی نشر ۱۳۹

چاپ پانزدهم ۱۳۹۵، ۶۰۰ نسخه، چاپ صبا

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۵-۰۰۸-۵

نشر مرکز: تهران، خیابان دکتر فاطمی، روبه‌روی هتل لاله، خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸

تلفن: ۳-۸۹۷۰۴۶۲ فاکس: ۸۹۶۵۱۶۹

Email: info@nashr-e-markaz.com

همه‌ی حقوق این اثر محفوظ است.

تکثیر، انتشار، بازنویسی و ترجمه‌ی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز قبلی و کتبی از ناشر ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

سرشناسه: شمس تبریزی، محمد بن علی، ۴۵۲ - ۴۴۵ ق

عنوان و نام پدیدآور: مقالات شمس / شمس‌الدین محمد تبریزی؛ ویرایش متن جعفر مدرّس صادقی

مشخصات ظاهری: جلد، ۳۱۲ ص.

یادداشت: ص. ع به انگلیسی: Maqālat-i Shams: Discourses of Shamsoddin Muhammad Tabrizi

کتابنامه: ص. سوده - سی‌وهفت

موضوع: عرفان و تصوف - متون قدیمی تا قرن ۱۴ - اثر فارسی - قرن ۷ ق

شناسه‌ی افزوده: مدرّس صادقی، جعفر، ۱۳۳۴ - مصحح

رده‌بندی کنگره: ۱۳۷۳ م ۷ ص ۲۸۳ BP

رده‌بندی دیوبند: ۲۹۷ / ۸۲

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۱۵۰۶-۷۳ م

یازده	پیشگفتار مجموعه: بازخوانی متون
پانزده	مقدمه‌ی ویراستار
۱	دفتر اول:
۳	۱- موسا گفت که از من کی باشد عالم‌تر در جهان؟
۴	۲- تو می‌گویی یا می‌شنوی؟
۸	۳- چون خود را به دست آوردی، خوش می‌رو
۱۲	۴- معلّمی می‌کردم
۱۵	۵- بازی می‌کردیم و کشتی می‌گرفتیم
۱۹	۶- ماهی است که ماهی را می‌خورد
۲۲	۷- حیوان باشد، پلنگ باشد
۲۴	۸- تو کیستی؟
۲۶	۹- این چه گونه است که گشایش نمی‌شود؟
۲۸	۱۰- تماشا آن کس را باشد که پیل را تمام دید
۳۲	۱۱- عقل حجاب است و دل حجاب و سر حجاب
۳۶	۱۲- هر چه گفتند گویندگان، پوستِ اَلِفِ خاییدند
۴۱	۱۳- در اینجاست آن ازدهای هفت‌سر
۴۴	۱۴- من مُرید نگیرم، من شیخ می‌گیرم
۴۹	۱۵- گوهر دست به دست می‌آید

- ۱۶- از کجا یابد حادث قدیم را ۵۱
- ۱۷- خلیفه منع کرده است از سماع کردن ۵۴
- ۱۸- این کارِ دل است، کارِ پیشانی نیست ۵۶
- ۱۹- یکی در خانه‌ی او درختی پیدا شد ۵۹
- ۲۰- مدرسه‌ی ما این است: این چار دیوارِ گوشتی ۶۲
- ۲۱- چون به قونیه رسیدی، سلطانی ست عادل: کسی بر کسی ظلم نکند ۶۷
- ۲۲- پادشاه درآمد در قلعه ۷۰
- ۲۳- بیرون رویم و این سبَلت‌ها را پست کنیم ۷۲
- ۲۴- ای سخن‌بی حرف، اگر تو سخنی، پس اینها چیست؟ ۷۵
- ۲۵- گبر کسی که از من گشایش طلبد ۷۹
- ۲۶- من هرگز بد نیندیشم ۸۳
- ۲۷- شاه از این اسب فرو نمی‌آید ۸۵
- ۲۸- با خلق اندک‌اندک بیگانه شو ۸۸
- ۲۹- خری را بار کنی خرواری کتاب؟ ۹۱
- ۳۰- تماشا می‌روی؟ بیا اندرون من تماشا کن ۹۳
- ۳۱- خانه پُر است - یک سوزن را راه نیست ۹۷
- ۳۲- دیر و دور تا چو ماه و کس به هم افتد ۹۹
- ۳۳- سخن بگو ۱۰۲
- ۳۴- نومید مشو - که او می‌دهاست ۱۰۵
- ۳۵- از آن نیست بیار ۱۰۷
- ۳۶- نیاز، نیاز، نیاز ۱۱۰
- ۳۷- مرگ تو را از دور می‌بیند، می‌میرد ۱۱۳
- ۳۸- خُنک آن که مولانا را یافت ۱۱۶
- ۳۹- شاهده‌ی بجو تا عاشق شوی ۱۱۷
- ۴۰- وصل تو بس عزیز آمد ۱۲۰
- ۴۱- اگر تو هیچ خط ندانستی، تو را خط می‌آموختم ۱۲۳
- ۴۲- بی‌ادبی ست پیشِ شما شرح گفتن ۱۲۶

- ۲۳- با هیچ خلق سخن نگفتم، الا با مولانا ۱۲۸
- ۴۴- دیدن شیخ نتوان بی اختیار شیخ ۱۳۱
- ۴۵- اگر سیصد خواهند، تو چهارصد بده ۱۳۴
- ۴۶- هیچ نمی‌بینند در عشق سیری و سروری ۱۳۶
- ۴۷- سخن من به فهم ایشان نمی‌رسد ۱۳۹
- ۴۸- اینها همه دنیااند، به دنیا زنده‌اند ۱۴۲
- ۴۹- درویش را از ترقی خلق چه زیان؟ ۱۴۴
- ۵۰- مرا با این عوام هیچ کاری نیست ۱۴۶
- ۵۱- دشمن علی، دوست ابوبکر؟ ۱۴۸
- ۵۲- من با یاران طریق راستی خواستم که بورزم ۱۵۰
- ۵۳- سخن را مجال نیست، تنگ است ۱۵۱
- ۵۴- احوال عاشق را هم عاشق داند ۱۵۴
- ۵۵- این مردمان به نفاق خوشدل می‌شوند ۱۵۹
- ۵۶- پای در دوستی تو نهادم، گستاخ و دلیر ۱۶۳
- ۵۷- به هر که روی آریم، روی از همه‌ی جهان بگرداند ۱۶۷
- ۵۸- اگر اسبی بخری تا بروم، چه شود؟ ۱۷۰
- ۵۹- من مُرادم و مولانا مُراد مُراد ۱۷۲
- ۶۰- بیا تا کنارت گیریم ۱۷۴
- ۶۱- چرا جواب اینها نمی‌گویی؟ ۱۷۶
- ۶۲- شاه از ماتخانه بگریزد ۱۷۹
- ۱۸۱- دفتر دوم: ۱۸۱
- ۶۳- رنجه‌ها گذشت و کدورت‌ها گذشت ۱۸۳
- ۶۴- این سخن که مولانا نبشت در نامه مهیج است ۱۸۶
- ۶۵- ما این شمس را از حلب آوردیم ۱۸۹
- ۶۶- جمال مرا مولانا دیده بود، زشتی مرا ندیده بود ۱۹۲
- ۶۷- دنیا را چه زهره باشد که مرا حجاب کند؟ ۱۹۴
- ۶۸- من در شناخت مولانا قاصرم ۱۹۵

- ۶۹- مقصود از وجودِ عالمِ ملاقاتِ دو دوست بود ۱۹۶
- ۷۰- آن چه ما را باطن است، ظاهر همان است ۲۰۱
- ۷۱- من آشناام: فلان ابن فلان ۲۰۵
- ۷۲- ای منبر، تو را نمی گویم ۲۱۰
- ۷۳- حقیقتِ این سخن به ایشان نرسید ۲۱۲
- ۷۴- مولانا شیخی را بشاید، آلا خود نمی دهد خرقة ۲۱۵
- ۷۵- در سپاهان، نان با مِسمار فروشند ۲۱۷
- ۷۶- صد هزار موش زهره ندارند که در گربه بنگرند ۲۱۹
- ۷۷- شادی را رها کرده، غم را می پرستند ۲۲۲
- ۷۸- صحبتِ اهلِ دنیا آتش است ۲۲۵
- ۷۹- اندرونِ محمود همه آیاز است، اندرونِ آیاز همه محمود ۲۲۷
- ۸۰- همه جفا با آن کس کنم که دوستش دارم ۲۲۹
- ۸۱- بدان که این از توست ۲۳۱
- ۸۲- سخن با خود توانم گفتن ۲۳۴
- ۸۳- آن بنده‌ی نازنینِ ما میانِ قومِ ناهموار گرفتار است ۲۳۶
- ۸۴- سخن در من ماند ۲۳۹
- ۸۵- خواب دیدم که جمعیتی داشتیم عظیم ۲۴۱
- ۸۶- اهلِ جنگ را چه گونه مَحْرَمِ آسرار کنند؟ ۲۴۲
- ۸۷- سلامِ ما حصار است ۲۴۴
- ۸۸- هیچ مرا با رنج نسبتی نیست ۲۴۹
- ۸۹- در بهتری باید کوشید ۲۵۲
- ۹۰- غواصِ مولاناست و بازرگان من و گوهر میانِ ماست ۲۵۴
- ۹۱- هر نشان که هست نشانِ طالب است، نه نشانِ مطلوب ۲۵۷
- ۹۲- تا وعده نیاید، چه کند؟ ۲۵۹
- ۹۳- همه‌ی عالم غلبیر زنی، چنین صدری نجویی ۲۶۳
- ۹۴- خدا هیچ رنج به مولانا مرساناد ۲۶۵
- ۹۵- آن را برون انداز و از این پُر شو ۲۶۹

۲۷۲	۹۶- آخر، چه گونه است که با ما نمی باشی؟
۲۷۵	۹۷- مرا از آن کباب های زهرا آرزوست
۲۷۷	۹۸- ای مولانا، برون آی
۲۸۰	۹۹- باز، به قونیه بیایم
۲۸۳	۱۰۰- مولانا آغاز نهاد رفتن را
۲۸۶	۱۰۱- آفتاب است که همه ی عالم را روشنی می دهد
۲۸۸	۱۰۲- من بر آن عزم نیامده بودم که بروم
۲۹۰	۱۰۳- سخن مرا جایی باز مگو
۲۹۳	فهرست ها:
۲۹۵	واژه نامه
۳۰۷	نامنامه

30book

بازخوانی متون

از رویدادهای فرخنده‌ی نشر کتاب در چند دهه‌ی اخیر، به چاپ رسیدن نسخه‌های معتبری از متون کهن فارسی به همت اساتید فرهیخته‌ی اهل فن بود. این اساتید با ارادت و دلبستگی جانانه‌ای که به متون و به زبان فارسی داشتند و با تکیه بر روش‌های علمی که از پژوهشگران غربی آموخته بودند، نسخه‌های خطی را از گنج دولابچه‌ها و قفسه‌های متروک و تار عنکبوت بسته‌ی کتابخانه‌ها بیرون کشیدند و با مقایسه‌ی نسخه‌ها و ثبت و ضبط تفاوت‌ها و تبدیل نسخه‌های خطی به متون حروفچینی شده و چاپ شده، زمینه‌ی مناسبی برای مطالعه و تحقیق معاصرین فراهم آوردند. پیشکسوتانی نظیر مرحوم محمدتقی بهار و مرحوم مجتبا مینوی، با معرفی متون و نسخه‌های پراکنده در کتابخانه‌های ایران و خارج از کشور، مقدمات لازم برای شروع یک نهضت ادبی را تدارک دیدند و هر دو شخصاً با تصحیح چند متن کهن، نمونه‌های خوبی از تصحیح علمی ارائه دادند و راه را برای ادامه‌ی کار هموار کردند — چنان که در طول این سه دهه‌ی اخیر، شاهد تلاش‌های ارزنده‌ی متعددی در زمینه‌ی تصحیح متن بوده‌ایم و بسیاری از برجسته‌ترین میراث‌های زبان فارسی، سرانجام، پس از قرن‌ها، از دل نسخه‌های خطی محفوظ در کتابخانه‌ها و موزه‌ها درآمدند و به صورتی آبرومند به چاپ رسیدند و در دسترس مشتاقان قرار گرفتند.

در این چاپهای منقح، معمولاً، یکی از معتبرترین نسخه‌ها (در بسیاری موارد، قدیم‌ترین نسخه) اساس کار است که به صورت متن کتاب چاپ می‌شود و موارد اختلاف این نسخه را با نسخه‌های دیگر موجود در پاورقی تذکر می‌دهند. و اگر فقط یک نسخه از متن موجود باشد، عیناً چاپ می‌شود و مصحح در مواردی که خطا یا نکته‌ای به نظرش می‌رسد، در پاورقی توضیح می‌دهد، یا نمی‌دهد. به هر حال، این چاپهای منقح قبل از هر چیز، زمینه‌ای برای تحقیق و تتبع پژوهشگران و زبان‌شناسان و کارشناسان حرفه‌یی ست و ابهت آنها خوانندگان غیرحرفه‌یی را می‌ترساند. تلاش‌های

ارزنده‌ای تاکنون برای آشنایی خوانندگان غیر حرفه‌یی و دانشجویان با متون کهن انجام گرفته: برگزیده‌هایی از متون به صورتی جذاب و گیرا، با توضیحات فراوان و با مقدمه‌ها و مؤخره‌هایی مفصل‌تر از خود متن منتشر شده و می‌شود. این برگزیده‌ها با همه‌ی خوبی‌ها و جذابیتی که دارند، وابسته‌ها و توابعِ بلافصلِ چاپهای اصلی متونند و آنها را نمی‌توان کارهای تازه و مستقلی به حساب آورد. در صورت خوشبینی مفرط، می‌توانیم امیدوار باشیم که یک خواننده‌ی غیرحرفه‌یی و متفکر یا دانشجویی که حوصله‌ی خواندن متن اصلی را ندارد، از این طریق شاید به خود متن علاقه‌مند شود و روزی به سراغ چاپ اصلی آن متن برود. فراهم‌آوردندگان این گونه برگزیده‌ها خوب می‌دانند که یک خواننده‌ی معمولی — حتّاً کتابخوان علاقه‌مندی که قفسه‌های کتابخانه‌اش پُر از انواع و اقسام رمان‌های معاصر و ترجمه‌های رمان‌های خارجی و سفرنامه‌ها و مقالات تاریخی و اجتماعی است — به ندرت حوصله و همت آن را دارد که حتّاً یکی از بهترین چاپهای متون کهن را به دقّت و از ابتدا تا انتها بخواند. به این دلیل، گلچینی از جذاب‌ترین تکه‌های متن ترتیب می‌دهند و با توضیحات و تفصیلات کافی در اختیار او می‌گذارند تا شاید زمینه‌ای برای مطالعات بعدی او ایجاد کرده باشند. اما بسیاری از این گونه خوانندگان در همان پله‌ی اول درجا می‌زنند و همان آشنایی سطحی و مقدماتی را با متن اصلی کافی می‌دانند و هرگز به سراغ متن اصلی نمی‌روند. این برگزیده‌های آموزشی با وجود همه‌ی حُسنهایی که دارند، این عیب را هم دارند که در ذهن خواننده‌های خود این تصوّر نادرست را ایجاد کنند که آن بهره‌ای را که باید از متن اصلی بگیرند گرفته‌اند و «همین قدر» برای «خواننده‌ی امروزی» کافی است. بنا بر این، قشر وسیعی از خوانندگان فعّال روزگار ما از خواندن بخش عمده‌ای از ادبیّات کلاسیک فارسی بازمی‌مانند و این ادبیّات به جای این که خواننده شود، همچنان موضوع پژوهش عده‌ای انگشت‌شمار از متخصصین خواهد بود.

شاید یکی از علل قهر بودن خواننده‌ی روزگار ما با متون کهن همین جدایی و جنبه‌ی صرفاً آموزشی تحمیل‌شده به این متون باشد. وقتی که فقط اساتید و پژوهشگران با متون کهن سر و کار داشته باشند و همان‌ها این متون را در دانشگاه‌ها و مدارس تدریس کنند و برگزیده‌هایی از این متون را به سلیقه‌ی خود برای خوانندگان متفکر به چاپ برسانند، هیچ خواننده‌ی آزاد و فارغ‌البالی تصوّر طبیعی و درستی از این متون نخواهد داشت. این

مقالات شمس که مجموعه‌ای است از گفتارهای شمس در قونیه، تنها اثر مکتوب به جا مانده از این شیخ شوریده و مرموز است. همین گفتارها و همین کلام جادویی بود که آن توفان عظیم را در وجود مولانا به پا کرد و او را از پبله‌ی خود به در آورد. این متن، در عین حال، شاهکار بی‌نظیر ساده‌نویسی و ایجاز و در صورت فصل‌بندی شده‌ی این کتاب، چون داستان بلندی است اثر یکی از اساتید بزرگ فن.

مجموعه‌ی بازخوانی متون دربردارنده‌ی ویرایش‌هایی جدید از برجسته‌ترین متن‌هایی است که در ادبیات فارسی اهمیت دارند. کوشش بر آن بوده است که این متون بدون آن که در اساس آن‌ها دستی برده شود، عرضه شوند. از این رو، تمامیت اثر و سبک متن نخورده باقی می‌ماند و تنها با پیراستن برخی فرعیات و فصل‌بندی و تدوین مجدد و پاراگراف‌بندی و نقطه‌گذاری و به کار بردن یک رسم‌الخط یکدست، متن به هیئتی تازه در می‌آید تا نه فقط برای پژوهندگان و کارشناسان، بلکه برای همه‌ی ادب‌دوستان مفید و خواندنی باشد.

مجموعه‌ی بازخوانی متون

ترجمه‌ی تفسیر طبری - قصه‌ها

مقالات مولانا (فیه ما فیه)

✓ مقالات شمس

تاریخ سیستان

سیرت رسول الله

عجایب نامه

قصه‌های شیخ اشراق

تاریخ بیهقی

ISBN: 978-964-305-008-5

۲۹۸۰۰ تومان